

GLÒRIA ABSOLUTA DE L'ARQUITECTURA

Un viatge a Praga

Aquest és el punt més occidental on arriben els orientals. L'únic lloc del món, probablement, on és possible de trobar les imatges de Sant Ciril i Sant Metodi al costat de Sant Francesc Xavier. És veritat que on hi ha ara els sants bizantins hi havia Sant Ignasi de Loyola, que un mal dia va caure al riu Vltava, i ja no el van tornar a posar el seu lloc del Pont Carles: eren temps de paneslavisme militant, allà a final del segle XIX, any de grans inundacions a Praga. Aquesta ciutat, d'altra banda, d'ençà de la desfeta bohèmia a la Guerra dels Trenta Anys, devia ser vedat propi dels jesuïtes, igual que tot Àustria i tot Baviera: te'n trobes la presència pertot arreu, en col·legis de nobles, en seminaris o en esglésies. Sense els jesuïtes, no sé si aquesta Europa central tindria exactament la mateixa cara. Si seguïu pel pont Carles, apartant italians i japonesos, us podeu trobar Sant Francesc de Borja al costat mateix de Sant Wenceslau i Sant Segimon o Segismund, que no és

Agulles, campanars, cúpules i pinacles fan de Praga un aparador dens i concentrat d'arquitectura —del barroc, sobretot—. Tot això, de color xocolata i plom, i, també, una mica trist

Joan F. Mira

el nom de Sant Vicent de Ferrara (supose que no devien pensar en una altra traducció per al llatí Vicentius Ferrarius; coses de la vida).

Aquest pont Carles és una font inesgotable de reflexions, la major exposició d'estatuària barroca sobre arquitectura gòtica, una cosa tan europea, i que a València es troba tan sovint. I vas mirant els anys de les cèlebres estàtues, i resulta que la major part van ser fetes exactament entre

1707 i 1714, pels anys en què l'arxiduc Carles d'Àustria, amb notable displicència i molt escassa elegància, ens deixava penjats en mans de Felip de Borbó.

Després, aquest Carles va ser Carles VI, emperador d'Àustria i rei de Bohèmia durant trenta anys, durant els quals l'arquitecte Diezenhofer i alguns ajudants italians es van dedicar a convertir la capital en un aparador de la més densa i concentrada arquitectura barroca de l'univers. Sense el Barroc, Praga seria un dels conjunts arquitectònics més impressionants d'Europa. Amb el Barroc, Praga és la

Vista parcial de la ciutat.

poc honor per al duc de Gandia: Sant Wenceslau va ser duc de Bohèmia al segle X, i és, com qui diu, pare fundador del país.

Més intrigant és un altre veïnatge íntim, i aquest sobre el mateix peu de pedra: un Sant Procopi, que no crec que fos el xafarder Procópios, escrivent del comte Bel·lisari, però en tot cas segur que era grec bizantí, i un altre sant que em resulta familiar a la vista, amb coroneta de cabell al cap, el dit amenaçador, i hàbit inconfusible de dominicà sota el gris uniforme de la pedra. Per si serà si no serà, consulte el catàleg de les estàtues del pont més esculturat d'Europa, i sí, efectivament, figura el nostre patró... amb

glòria absoluta de l'arquitectura. Nou-centes agulles, campanars, cúpules i pinacles formen l'*sky-line* de Praga, sorgint entre una mar de teulades verdes, roges, grises i d'aquest color de xocolata i plom que sembla que ho envaïx tot.

Una miqueta trist, brut i despintat, sí que ho veus. Jo ja entenc que ací no són tan rics com els alemanys i els austríacs, que tenen tot el país repolit i repintat i ple de flors i de colors com l'acabaren d'estrenar. Però quan veus pels carrers de la Malá Strana que uns individus indolents amb una brotxa lligada en una canya i un poal als peus escampen matusserament pintura terrosa per les fatxades

escrostonades dels palaus, penses que hi ha alguna cosa que no funciona. Tampoc no funciona el servei dels hotels corrents (als de luxe, sí), ni dels restaurants corrents (als de luxe, sí), ni de les botigues corrents (a les de luxe, sí).

Al nostre hotel, que és un hotel normal, de tres estrelles aproximadament, que és on ens ha enviat la senyoreta de Pragatur sense més explicacions, hi ha un wàter i un bany en cada pis, on munta la guàrdia una mena de comissària robusta vestida de blanc, i et donen una tira de cupons per anar pagant desdejunis. La senyoreta de Pragatur, oficina municipal de viatges, no em va donar opció, o no estava per orgues. A l'únic restaurant que trobes a la plaça de la Ciutat Vella (si n'hi ha algun altre, jo no l'he vist o és massa petit), uns cambrers cabrejadíssims et donen a triar entre costelles de poc amb puré de patates i salsitxes de porc amb puré de patates, cervesa i un gelat, i punt. Al restaurant rus de la Casa de la Cultura Soviètica, al carrer de Na Pricopia, sí que es menja francament bé. Deu ser per això que, en entrar al restaurant, hi ha un cartell que diu «Complet», tot i que veus que la meitat de les taules són buides. Ple de sospites malignes, crides un cambrer i li preguntes quan hi haurà taula lliure: amb un somriure franc i sense malícia, et mostra el restaurant sencer amb un gest, «¿Aquesta, senyor, o aquella, o aquella de la finestra...?» No gose preguntar per què hi ha el cartell a l'entrada. Durant tot el sopar, i el fem llarg, hi ha molta gent que arriba a entrar al restaurant, veu el cartell de «complet», i se'n va sense preguntar. Només uns italians pregunten, i amb un somriure el cambrer els mostra les taules buides. Els italians s'asseuen al nostre costat, i tampoc no hi entenen res. El vodka, però, és sensacional, i el salmó i el *borstx* i el bou *stroganoff*, tot a un preu que arruïnaria qualsevol competència.

A fora, al carrer de Na Prikopie, que ací en diuen gran artèria comercial, tot és descolorit i apagat. S'hi passegen *hippies* residuals, sembla que majoritàriament anglesos, adolescents alemanys (¡federal!) d'aire molt desceixit i ofensiu, i colles compactes de russos. Els russos es miren embadalits els aparadors d'uns grans magatzems, que a primera vista presenten un interès fonamentalment arqueològic, una cosa com Galeries Todo de València fa vint-i-cinc anys. Els anglesos, brutíssims, fumen porros asseguts pels racons. Els alemanys s'empenten i criden i beuen cervesa. No hi ha policies a la vista. Només soldats i miliars, enormes quantitats de soldats i militars, que no sé què poden fer pel carrer en aquest vespre d'agost.

Al cantó mateix, comença la Václavské Náměstí, o siga la cèlebre plaça Venceslau, que no és ben bé una plaça, sinó una avinguda ampla i curta, i que és una cosa com si a Barcelona la Rambla fos al passeig de Gràcia: tota la basca nacional i internacional s'hi passeja sense objecte aparent, si no és llepar un gelat quan n'aconsegueixen un, després de llarga cua, besar-se *sur les bancs publiques* o escoltar algun xicot que toca la guitarra amb la funda als peus oberta per rebre les monedes. Més o menys com trobarieu a Munic, a Milà o a Madrid. També l'arquitectura és aquella que en les primeres dècades d'aquest segle expressava la pompa industrial o bancària en tota gran ciutat d'Europa.

Però la plaça és el millor passeig de Praga a l'hora de contemplar aparadors de botigues, vidres de bohèmia, artesania i llibreries esplèndides. Hí deambula també sense pressa, o reposa ajaguda en la gespa, la flor de la joventut de Bohèmia, peces molt sovint tan dignes de contemplació com els millors vidres tallats. Tenen aquests joves (ells i elles, però més encara ells, i no és opinió meua només sinó de persones expertes consultades) un aire impossible de dolça duresa al rostre i al cos sencer, una sensualitat ce-

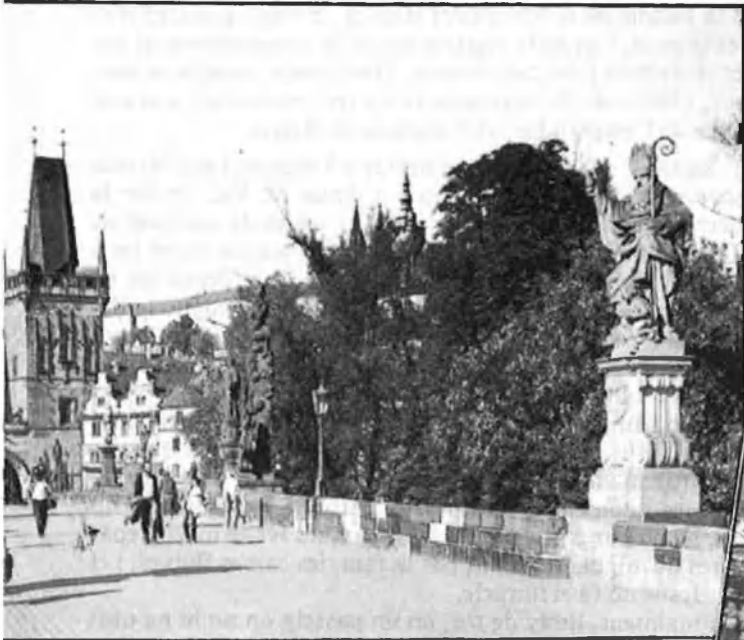
rebral, una cosa molt rara i torbadora.

Des d'allí fins al riu, la millor cosa que pot fer el visitant és perdre's durant una setmana pel laberint de carrerons i placetes de la Staré Mesto, la Ciutat Vella. Els cotxes hi són raríssims; els vianants, quan t'apartes del circuit turístic, també. Ningú no crida i ningú no corre. Quan fa sol tot és de color pastel esvaït i brut, gràcies a Déu, de color rosa i crema i verd molt aigualit. Quan plou, tot és de color de xocolata i plom. Aquest és el cor de la nació txeca, fet de carrerons torts, d'innombrables esglésies barroques i una catedral gòtica, d'antics convents i de cases de burgesos rics i de burgesos pobres. L'arquitectura demostra que aquesta és una nació sòlida i compacta. Una classe de prova que trobes també, per exemple, a Amsterdam o a Budapest.

A la gent que ha viscut per aquests carrers, la història els ha regalat horrors de tot gènere, davant dels quals els que hem patit els valencians són pura broma. Només que els txecs, després de cada invasió, de cada subjecció i de cada intent d'anihilar-los, han alçat el cap obstinadament: mil anys han format part, de grat o per força, de l'Imperi Germànic, en una o altra forma, i al final dels mil anys, n'han sortit com a txecs, no com a alemanys. Ací, a la Staroměstí Namestí, la plaça de la Vila Vella, n'hi ha alguns records: ací hi hagué les execucions massives dels hussites al segle XV, patriotes txecs i heterodoxos, o la decapitació dels vint-i-set senyors enemics dels Habsburg, el 1621. Al monument de Jan Hus, les parelles mengen gelats. Ací mateix, al cantó de la plaça, tenia jo entès que trobaria la casa on va nàixer Franz Kafka, però no hi ha hagut manera de trobar-hi cap làpida ni placa. O és que jo anava errat, o és que ací, Kafka, no se'l miren com a cosa pròpia. O les dues coses, perquè la segona és totalment certa: per als txecs, Kafka era un gran escriptor, però alemany, i punt.

He comprat una guia de Praga, grossa, oficial, que acaba amb una llista de noms de personatges txecs o lligats

El pont Carles, dalt a l'esquerra, on podem trobar un sant de casa. A la dreta, la plaça de la Ciutat Vella. I, baix, l'Ajuntament i el rellotge.

a Praga: hi ha Lenin i Marx, perquè algun dia hi vingueren de visita, hi ha Mozart i un grapat d'emperadors d'Àustria, més tots els Sorolles, Benlliures i mestres Giner locals. L'únic Kafka que hi ha a la llista és un Bohumil Kafka, professor a l'Acadèmia de Belles Arts i autor d'una estàtua eqüestre monumental.

Van a tocar les hores de migdia, i a l'altra part de la plaça ja s'acumula la gent davant del rellotge de l'Ajuntament. Hi han posat unes barreres i uns guàrdies municipals, i tot s'ompli ràpidament de russos que hi van acudint en ramats compactes. Els japonesos preparen les càmeres, i l'esquelet que toca la campana i es belluga amb el rellotge d'arena inicia l'espectacle, la dansa de la mort de les hores,

la desfilada dels apòstols, el turc amb simitarra que mou el cap, la mort sempre recomençada, així des de fa cinc-cents anys. A Munic hi ha també un cèlebre rellotge amb figures, però és una altra cosa, és divertit i festiu, com se suposa que són els bavaresos.

Aquest de Praga, el dirigeix un esquelet implacable i gris. Si el cel de Praga està gris, i plovisqueja, l'espectacle de la tragèdia del temps, el rellotge de Praga, pot arribar a un punt de perfecció total.

La vida, tanmateix, segueix endavant, i si gires els ulls, sense eixir de la plaça, pots triar entre el palau gòtic del mateix Ajuntament, la immensa església barroca de Sant Nicolau (obra de Diezenhofer, vés per on), el palau Gotz-Kinsky, que és el rococó més deliciós i equilibrat que pugueu imaginar, o els primers edificis modernistes del carrer de Parizska. L'arquitectura burgesa de Praga en el canvi de segle és una cosa de molta consideració.

Aquest carrer, el degueren fer arrasant tot un barri de carrerons, com quan van fer el carrer de la Pau de València, encara que el resultat és un prodigi de façanes. Però ací hi havia la ciutat jueva, tancada i murada, amb el seu propi ajuntament i tot. Només en queda la Sinagoga me-

dieval, amb un museu, i el cementeri. Més val que siga l'hora del capvespre, que ploja, i que l'aigua regalime per les làpides hebrees enfonsades en l'herba verda i tova. Unes dones amb mocadors al cap s'hi passegen, buscant qui sap què. Enfront, a la vora del riu, hi ha un hotel enorme i moderníssim, Hilton o alguna cosa semblant, on els cambrers et miren amb menyspreu perquè no fas cara de milionari americà.

Et pot passar una cosa com aquesta, si el primer dia deixes el cotxe aparcad, de por de perdre't pels carrerons, i agafes un autobús d'aquells de visites a la ciutat per fer-te'n una primera idea: et pot passar que la senyoreta guia, expeditiva, et porta a tu i als russos a dalt del castell de Hradcany, et parla dels reis de Bohèmia (per a la senyore-

Castell de Hradcany.

ta, tots els Rodolfs, Carles, Joseps i Mariatereses eren reis de Bohèmia: si eren també Emperadors Germànics o d'Àustria, sembla un detall indigne de menció), i llavors comença a ploure. Com que plou, l'autobús es fa fonedís sota l'aigua, no apareix, i la senyoreta té la brillant idea d'indicar-nos que podem agafar un tramvia, campe qui puga, i s'ha acabat el *tour* de la ciutat, sense dret a protestar ni que et tornen els diners.

Alguns russos comencen a caminar resignats sota la pluja, la minoria sud-europea, italians, francesos i nosaltres, protestem, insistim a esperar l'autobús; per fi torna el xofer, que potser se n'havia anat a fer-se unes cerveses, i per tot premi ens porten directament al punt de partida, ni més visites a la ciutat ni res. Evidentment, no ens tornen ni mitja corona.

Com que el castell de Hradcany l'hem vist a pas de càrrega, i de tota la *Mála Strana*, la ciutat barroca del XVII, no ens l'han mostrada en absolut, hi tornem l'endemà. I t'hi quedaries a viure entre els palaus, centenars de palaus del XVII i del XVIII, tants, que no es comprén aquesta noblesa d'on podia traure els diners en tan incalculable quantitat, on es produïa tan inesgotable riquesa. Una infinita meravella, intacta.

A dalt de tot, anant cap als palaus imperials, hi ha l'església de la Mare de Déu de la Victòria. La «Victòria» és la que les tropes imperials obtingueren contra els txecs

en la batalla de la Muntanya Blanca, durant la guerra dels trenta anys, i aquesta església havia de commemorar el poder d'Àustria i del catolicisme. Havia estat capella protestant, i Baltasar de Marrades la va fer reconstruir a major glòria de l'emperador i de l'església de Roma.

Baltasar de Marrades va nàixer a València i era fill dels senyors de Sallent de Xàtiva i d'Anna de Vic, va fer la guerra a Flandes i contra els turcs, i acabà de mariscal de l'Imperi, governador de Moràvia i gran senyor instal·lat a Praga. Un valencià universal, vaja. No sé si degué ser ell mateix qui, en aquesta mateixa església, promogué la devoció al Nen Jesús de Praga: és ací on podem resar un parenostre a la imatge original, de la qual tots a casa hem tingut una estampeta.

Hi ha un miracle, però, que demanem fervorosament al Nen Jesús de Praga, i que no ens vol concedir: que ens faça trobar un restaurant. Palaus, tants com em voldreu, esglésies i convents, més palaus barrocs. Restaurants, no cap. Ni un bar o una cafeteria on pugues fer-te un entrepà. Hores de migdia defallint per la fam, les cames fluixes, i el Nen Jesús no fa el miracle.

Finalment, lluny de tot, en un passeig on no hi ha ningú, veiem que para un autobús i en baixen uns individus amb maletes i aspecte asiàtic. Arriba una olor a iogurt, ens hi acostem, i no falla: una expedició de mongols, els més joves amb corbata, els més vells amb una mena de *kaftan* i botes de feltre, al l'extrem occident des de l'Àsia Central. Entren en un hotel, nosaltres darrere, estem salvats. Havent dinat, visitem un museu de pintura i descobrim el secret de la plena ocupació en els països socialistes: el museu és petit i no té massa interès, però al costat de cada quadre hi ha un vigilant o vigilanta d'uniforme assegut en una cadira, tants empleats com quadres, problema resolt.

Una altra manera de resoldre l'atur és dedicar la població activa, preferentment masculina i jove, al canvi de moneda estrangera l'aire lliure. Per tot el centre de Praga, a cada dos o tres metres, sents el xiuxiueig, «money, money», «canbiare, canbiare», i si vols fer el canvi, el xicot s'acosta, fa un signe al company dissimulat en un portal, el company s'acosta amb les corones, i amolles els dòlars, així de simple. Deu ser la primera indústria nacional, vista la quantitat de gent que s'hi dedica. T'expliquen que són estudiants, i que és l'única manera que tenen d'aconseguir divises i poder viatjar a l'estranger. Vés i busca.

EL fet és que, el canvi del carrer, te'l fan tres i quatre vegades per damunt de l'oficial. Tot està combinat, doncs: a la frontera —un altre remei contra l'atur— entre els fils d'aram amb punxes i les barreres, hi ha un eixam de soldats amb metrallera, de guàrdies, policies i funcionaris que et registren, et fan omplir papers, s'enduen el teu passaport i te'l tornen després de dues hores, i unes finestretes on t'obliguen a canviar moneda forta al canvi oficial de la corona. Tot lliga. Però si no t'espaviles i canvies al carrer, els preus et poden resultar tres i quatre vegades més cars, que no és broma.

I quan eixim per una altra frontera, un altre funcionari s'ocupa de registrar el cotxe, de fer-me obrir paquets, i de mirar a contrallum unes copes corrents de vidre que em fa traure de la caixa. No hi ha manera de saber què pensa, o de què desconfia, o si el seu ofici és mirar si el vidre de les copes és efectivament transparent. A l'últim poblet txec, amb les darreres corones, havíem comprat pots de conserva de prunes i unes caixes d'excel·lent cervesa de Pilsen. Després, quan entres a Alemanya, tot ho trobes una altra vegada com acabat de fer o de pintar. Però, venint de Praga, és talment com si no fos autèntic. □